

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

ICOMOS Suomen osasto ry kiittää mahdollisuudesta lausua Kulttuuriperintöstrategia ehdotuksesta. Kulttuuriperintöstrategian laatiminen on myönteinen aloite. Tulevan kansallisen strategian tehtävänä on kattaa laajasti sekä kulttuuriympäristön että kulttuuriperinnön prioriteetit ja hallinnon linjaukset vuoteen 2030. Strategialla tavoitellaan konkreettisia vaikutuksia kulttuuriperinnön aseman vahvistumiseen ja kestävään huomiointiin yhteiskunnassamme. Kulttuuriperintöstrategian laatiminen tukee Suomen ICOMOS ry:n tavoitteita.

Esitämme harkittavaksi, että strategian linjauksia luvussa 5 selkiytettäisiin koostamalla napakka, johdonmukainen tilannekuva kustakin tavoiteasettelusta / toimintalinjauksesta, sitten kyseisestä tilannekuvasta nouseva tavoiteasettelu(t) ja tältä pohjalta laaditut toimenpidelinjaukset. Nyt tilannekuvauksia on sekä alkuluvuissa että luvun viisi kappaleissa, mikä heikentää viestintää ja strategian tahtotilan selkeyttä.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Strategian tavoitteena on linjata kulttuuriperintökenttää kattavasti. Ehdotuksessa tulisi pyrkiä saamaan hyvä tasapaino kulttuuriperinnön eri muotojen tarkastelulle. Kulttuuriperinnön ja -ympäristön kestävä käytön merkitystä ja linjauksia tulisi vahvistaa. Luku 4.1 "Kulttuuriperintö osana kestävää yhteiskuntaa" nostaa esille kulttuuriperintöpalveluiden oikeudenmukaisen jakautumisen ja digitalisaation. Väheksymättä digitalisaation mahdollisuuksia tulee todeta, että kulttuuriperinnön rooli muutosvoimana yhteiskunnallisen kestävyuden vahvistamisessa on moniulotteisempi. Kulttuuriperintöä ei saa eristää muusta yhteiskunnallisesta kestävyteen liittyvistä tavoiteasetteluista ja toiminnoista.

Asiantuntijayhteisöjen vaikutus kulttuuriperintöalalla on Suomessa erityisen suuri. Meillä on lukuisia yhdistyksiä, jotka toimivat vapaaehtois pohjalta, mutta joilla on paljon painoarvoa luotaessa ja vaalittaessa yhteisen kulttuuriperinnön eettisiä sääntöjä ja välitettäessä merkityksiä ja asiantuntemusta. Suomella on myös vahva asema kansainvälisellä kulttuuriperintöalan järjestökentällä. Osallistuminen kansainväliseen keskusteluun kulttuuriperinnöstä muiden alan ammattilaisten kanssa antaa paitsi perspektiiviä myös tilaa uusille innovaatioille ja ideoille kulttuuriperintötyön tulevaisuuteen. Strategiaehdotuksessa tulisi huomioida näitä asiantuntijajärjestöjen rooleja kulttuuriperintöjen valinnoissa, käyttötavoissa ja merkityksenannossa. Kansainvälinen restaurointialan asiantuntijajärjestö ICOMOS on tästä hyvä esimerkki. Sen kansainväliset tieteelliset komiteat ja kansallinen yhdistys tekevät merkittävää työtä.

Kulttuuriperintöprosesseihin kuuluvat olennaisesti arvottamisen lisäksi myös tunnistaminen, dokumentointi, ylläpito, korjaus, restaurointi ja seuranta. Strategiassa tätä näkökulmaa tulisi voimistaa, ja nostaa esille eri toimijatahojen merkitystä ja rooleja. Kulttuuriperinnön kansainvälisten vaikutussuhteiden ja merkityssisältöjen sekä kulttuuriperinnön eri muotojen vaalimisen, ylläpidon ja toimintatapojen asiantuntijamärittelyt ja etiikka ovat keskeinen osa niin kulttuurimaiseman, rakennetun kulttuuriperinnön, museoiden kokoelmien kuin aineettomankin kulttuuriperinnön ylisukupolvisesti kestävä ylläpitoa.

Kommenttinne lukuun 5.1

Esitämme muutosehdotuksen toimenpidelinjaukseen 5.1 Kulttuuriperintö omana ja yhteisenä, kohtaan

“Kulttuuriperintöalan toimijat, tiedeyhteisö, järjestöt ja yhteisöt lisäävät ja jakavat tietämystä kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta.”

Kommenttinne lukuun 5.2

“Kulttuuriperintö, luonto ja ilmastonmuutos – kestäviä ratkaisuja linjauksissa” kulttuuriympäristö on jäänyt sivuun, esimerkiksi kohdassa:

“Kulttuuriperintöä, esimerkiksi erilaisia kokoelmia ja tietovarantoja, tutkimalla saadaan tietoa luontokadosta, ilmasto-ongelmista ja elinympäristön muutoksista.”

Kulttuuriympäristöillä on tärkeä rooli ja tehtävä lajikadon vastustamisessa ja luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa.

Kommenttinne lukuun 5.3

Kulttuuriperintö on seurausta kulttuurisista vaikutuksista ja omaksumisesta paikallisilla resursseilla. Alan kansainvälinen yhteistyö, osaamisen jakaminen ja etiikkatyö ovat kulttuuriperintöalan asiantuntemuksen keskiössä. ICOMOS Suomen osasto ry toivoo lisättäväksi strategian liitteisiin ICOMOSin luomat eettiset säännöt. Ne ovat sen toiminnan kulmakivi ja alan ammattilaisten

yhtenäisyyttä edistävä voima. Samalla ne lisäävät ammattilaisuuden painoarvoa yhteiskunnassa ja kertovat yleisölle, mitä rakennetulta kulttuuriperinnöltä ja sen vaalimiselta ja voi odottaa. Eettiset ohjeet asettavat vähimmäisvaatimukset kulttuuriperintötyön ja alan ammattimaiselle toiminnalle ja ne toimivat yleisenä eettisenä ohjenuorana rakennetun kulttuuriperinnön ammattilaisille. ICOMOS jäsenehtoihin sisältyy näiden periaatteiden noudattaminen.

Kulttuuriperintöalan kentän aktiiviset avustustoimet kulttuuriperinnön tarkoituksellisen tuhoamisen estämisessä ja jälleenrakennuksessa tulisi myös linjata

Kommenttinne lukuun 5.4

-

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

”Kulttuuriperintö kestävä kasvun aikakaudella” -kohdassa kulttuuriperinnön hyödyntämistä koskevat lauseet tarvitsevat korjausta. Tästä esimerkkinä on:

”Kulttuuriperinnön taloudellinen potentiaali on tunnistettu, mutta sitä ei toistaiseksi ole täysimääräisesti hyödynnetty. Tietoa ja ymmärrystä kulttuuriperinnön taloudellisesta merkityksestä ja sovellustavoista taloudessa tulisi vahvistaa ja hyödyntää aktiivisesti.”

Tämä muotoilu antaa ymmärtää, että on olemassa jokin yksi tapa hyödyntää kulttuuriperintöä täysimääräisesti, ja jokin taho, joka voi sen määritellä. Arvolastissa olevan Vrouw Marian hyllyn taloudellisen potentiaalin täysimääräinen hyödyntäminen pystyttiin estämään korkean tason painostusyrityksistä huolimatta rauhoittamalla hylky. Esimerkkejä käynnissä olevista ”hyödyntämis” konflikteista löytyy lisää esimerkiksi Docomomo Suomi Finland ry:n, ICOMOSin Suomen osasto ry:n, Rakennustaiteen Seura ry:n ja Rakennusperintö-SAFAn yhdessä julkaisemasta ”Kenen kaupunki?” -pamfletista, joka painos myytiin loppuun muutamassa kuukaudessa.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Ehdotuksen visio kulttuuriperinnön asemasta yhteiskunnassa vuonna 2030 strategian toteutuessa kaipaa kokonaisuudessaan kulttuuriperinnön erityislaadun tunnistamista niin sen itsearvona (tulevia käyttöjä arvoja, joita emme vielä tiedä) kuin välineellisinä merkityksinä. Visio tarvitsee myös tahtotilan voimistamista, sanoittamaan selkeästi ja linjaamaan kestävä ja vastuullista kulttuuriperinnön hoitoa osana yhteiskunnan resurssiviisautta.

Kulttuuriperinnön määritelmän yhteydessä viitataan Euroopan neuvoston Faron yleissopimuksen kattavaan kulttuuriperinnön määritelmään. Mutta on selvää, että jo pelkästään Ruotsin ja Suomen ”kulttuuriperinnöt”, mitä termiä strategian taustaselvitys käyttää, poikkeavat omanlaisinaan sisällöiltään, riskeiltään ja viitekehyksiltään. Kansallisen kulttuuriperintöstrategian linjauksien tulisi

rakentua tunnistettavasti meillä vallitsevalle ajankohtaiselle tilannekuvalle ja keskeisille uhkille ja muutostekijöille.

Kulttuuriperintö on tärkeä ainesosa erilaisten yhteisöjen identiteettiä, osaamista ja materiaalista kulttuuria. Luku ”Monimuotoinen kulttuuriperintömme” nostaa esille kielelliset ryhmät ja saamalaiset. Rakennettua, aineellista kulttuuriperintöä ja -ympäristöä se kuvaa pelkästään määrällisesti, ts. etäisesti, suojelukategorioiden massana.

Kulttuuriperinnöt ja -ympäristöt kantavat yleismaailmallisia, kansallisia ja yksilöllisiä merkityksiä. Ne tekevät aikakausia näkyviksi, sanoittavat tuntemuksia ja arvoja. Kansallisen strategian tulisi kuvata ja siten jakaa strategian linjaama kulttuuriperintö yhteisesti käsitettäväksi, laadullisesti, arvoina. Tämä saattaisi koskea kansallisessa kontekstissa esimerkiksi metsiä ja puun käytön kulttuuria, vesistöjä ja vesillä liikkumista, jälleenrakennusta ja modernia arkkitehtuuria. Näihin liittyvät kulttuuriympäristöt sekä aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ovat keskeistä osaa kansallisia resursseja ja taitoa, kansallista resurssiviisautta. Muitakin tapoja strategian linjauksien ymmärrettävyyden parantamiseen on. Kulttuuriympäristöjen vaalimista, hoitoa ja käyttöä linjatessa tulisi tehtävään sisällyttää sekä arvoympäristöt että eri yhteisöille ja yksilöille merkitykselliset maisemat Euroopan neuvoston Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen mukaisesti. Nyt strategia on johdonmukaisesti jättänyt pois kaikki laadulliset kuvaukset. Kulttuuriperinnön sisällöt jäävät hahmottomatta.

Faron sopimuksen periaatteita tulisi sisällyttää laajemmin strategiaan niidenvahvojen kestävyysvaikutusten takia, esimerkiksi koskien korkealaatuisia toteutuksia ja viranomaisten velvollisuuksia

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Toimeenpanosuunnitelmaa tarvitaan toimien resurssointiin, vaiheistamiseen ja toimijakentän määrittelyyn.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

-

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Asiantuntijajärjestönä, joka toimii sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, ICOMOS Suomen osasto edistää strategian tavoitteiden toteutumista.

Marianne Lehtimäki
ICOMOS Suomen osasto r.y. puolesta osaston puheenjohtaja